

Sayı : 4 - 5

Ağustos 1973 - 1974

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ EDEBİYAT FAKÜLTESİ

TARİH ENSTİTÜSÜ
DERGİSİ

EDEBİYAT FAKÜLTESİ MATBAASI
İSTANBUL — 1974

Eski bir Rûznâme'ye göre
İSTANBUL VE RUMELİ MEDRESELERİ

M. Kemal Özergin

I. GİRİŞ

OSMANLI MEDRESELERİ

Türk medeniyeti tarihinde mühim yeri bulunan medreseler, kültürün temel müesseselerinden biri olmasına rağmen, henüz yeterli ölçüde ele alınmadığından, hakkındaki bilgilerimiz çok sınırlı kalmıştır. Medrese tarihinin dokuz yüzyılı aşkın süresi içinde büyük bir yeri de, Batı Türkleri'nin medreseleri tutmaktadır. Osmanlı Devleti'nin kuruluşuyla birlikte, öğretim ve eğitim işleri de ele alınarak, önceki Selçuklu örneğine uygun yeni medreseler açılmaya başlanmış ve ilki olan Orhaniye (İznik 1331)'den sonra Bursa, Edirne, Gelibolu, İstanbul, Dimetoka vb gibi şehirlerde pek çok medreseler faaliyete geçmişti. Batı Türkleri'nin medeniyet tarihinde dikkate değer yeri bulunan bu kuruluş, altı yüzyıllık tarihi boyunca, yüzlerce yapısıyla başta öğretim vazifesi olmak üzere, bilim çalışmaları, din işleri ve çeşitli teşkilâtlara (başta Adâlet ve Mülkiye) eleman yetiştirme yolunda büyük hizmet görmüştür. Bu altı yüzyıllık süre, bilinen gelişmeler dikkate alınarak, başlıca beş devreye ayrılabilir. İki olan Kuruluş devresi, Fâtih çağı'na kadar gelir. Yeni bir gelişim devresi, Sultân Fâtih Mehmed Han'ın koca külliyesindeki Sahn ve Tetimmeler (1471) ile başlar. Üçüncü yükselme devresini Sultân Kanûnî Süleymân Han'ın İstanbul'daki medreseleri (1550 - 1557) teşkil ediyor. Arkasındaki uzun devrede (XVII. - XIX. yy.) ise, medreselerdeki çalışmaların gittikçe sınırlı bir alana çekildiği, seviyesinin düştüğü, teşkilât ve düzenin bozulduğu, bu yüzden de bilim ve öğretimin son derecede gerilediği görülüyor. Beşinci devre, bu eski müesseseyi ıslâh et-

mek için girişilen çabaları ve bunların sonuçsuz kalarak kapatılışını içine almaktadır (XX. yy. başları).

Öğretim, Adâlet ve Yüksek bilginler (İdâreciler) gibi üç tabakadan meydana gelen İlmîye teşkilâtı'nda ilk ikisinin idâresi, Kadıaskerlik makamına verilmiş idi. Öğretim ve Adâlet tabakalarındaki yüzlerce müderrislik ile kadılığa bakan bu makam ise, Osmanlı ülkesinin çok yayılmış bulunmasından, eski Türk teşkilât geleneğine uyularak, 1480 sıralarından beri, biri Rumeli, diğeri Anadolu diye ayrılan «iki başlı idâre» ile temsil edilmekte idi. Böylece, devlet merkezi (İstanbul) ile onun batısında uzanan (Rumeli, Ege denizi adaları ve Karadeniz'in batı yalıları) kesimdekiler «Rumeli kadıaskerliği»ne ve devlet merkezinin doğusunda bulunan (Anadolu, Mısır vb) kesimdekiler ise, «Anadolu kadıaskerliği»ne bağlı idiler¹.

Devletin İlmîye teşkilâtı içinde yer alan medreseler, aslında devlet teşebbüsünün dışında bir ictimâî yardım ve hayır işi olarak, başta hükümdâr, hükümdâr soyu ve devlet adamları olmak üzere, zengin kişilerce bir vakıf hâlinde kurulurdu. Medrese meydana çıkıp, bir vakıf-nâme ile geliri gösterildikten sonra, artık İlmîye teşkilâtı'na bağlanır, kurulan vakıf idâresi mâlî işler dışındakilere karışamazdı. Medresenin yapısı (tek başına, manzûmede, külliyyede), Dershâne (müderrisin ders okuttuğu büyük oda), Höcreler (öğrencilerin barındığı küçük odalar) ve Temizlik yerleri (ayakyolu, hamam vb) gibi üç mimarlık unsurundan kuruluydu. Kuruluşun teşkilâtı da küçük idi. Her medresede, bir müderris'den başka bir mu'îd, bazen bir muzaf ve diğeri hizmetliler (kapıcı, ferrâş=süpürücü vb) bulunurdu. Medresenin vakfiyesinde tek-tek gösterilmiş vakıflardan câbî veya mütevellî eliyle toplanan geliri sırayla, müderris maaşına (vazife), öğrenci tahsisâtına, hizmetli giderine ve yapının bakımına sarfedilirdi. Öğrenci (talebe, sûhte=softa, dânişmend), müderris tarafından derse kabul edildikten sonra, medresenin höcrelerinden birinde, bir kaçını bir arada olmak üzere kalır ve kendisine vakfiye ile tahsis edilmiş parayı veya aynî yardımı alarak geçinirdi. Böylece bütün öğrenciler, öğrenim için para ödemedikleri gibi, üstelik geçimlerini de temin edilmiş oluyordu.

Her medresede, Tefsîr, Hadîs, Kelâm, Fıkıh, Mantık, Dilbilim, Edebiyât (Me'ânî, Belâgat vb), Yabancıdil, Matematik, Tıp, Hey'et ... diye ana-hatlarıyla sıralanabilecek derslerden, sadece onun dâhil bulunduğu dereceye âit bölümler okutulurdu. Bir medreseye devam süresi, sonunda başarı gös-

1 Bununla birlikte, doğu kesimdeki Gebze, Rumeli'ye dâhil sayılıyordu.

terip temessük almak şartıyla bir kaç ay ile üç yıl arasında değişmekte idi. Dersler, basitten ağıra doğru yürütüldüğünden, öğrenci bir üst medreseye geçtikçe, daha yüksek öğrenime başlamış oluyordu. Bu bakımdan medreseler, okutulan derslere göre derecelendirilmişti. Bunlar ise, derecesine göre (Hâric, Dâhil, Mûsıla, Sahn, Altmışlı, Süleymâniye vb) veya okutulan derse göre (Hâşiye-i Tecrîd, Miftâh, Telvîh, Mevâkîf, Hidâye, Keşşâf vb) yahut müderrisin tahsisatına göre (Yirmi akçalı, Yirmibeş akçalı, Otuz akçalı vb), üç açıdan adlandırılırdı. Bir medresede verilecek ders, diğer deyimle onun derecesi, kurucunun vakfiyye'de müderrise ayırdığı vazife (günlük akça)'ye göre tesbit edilirdi. Bununla birlikte, kurucunun mâlî gücü ne olursa olsun, Altmışlı medrese kurma hakkı sadece hükümdâra bırakılmıştı.

Medrese öğrenimini tamamlayıp icâzet alan, müderris olmak isterse, mülâzım adıyla Kadıaskerlik Divânı'na kaydolur nevbet (tayin sırası) bekler ve medrese ruûsu'nun ilk derecesindeki hocalıkla işe başlardı. Müderrisler, «devr-i medâris»e uyulup, rütbe ve maaşta terfi etmek üzere, kendi kesimindeki başka bir şehrin üst dereceli bir medresesine nakledilir ve böylece her medresede bir ile üç yıl arasında vazife görerek yükselirdi².

RUMELİ KESİMİNDEKİ MEDRESELER

Osmanlı ülkesinin, Balkan yarımadası ile onun kuzeyindeki topraklarda uzanan Rumeli kesiminde kurulmuş pek çok medrese, Rumeli kadıaskerliği'nin idâresi altında, bu geniş coğrafi alanda yaşayan Türkler ile çeşitli yerli kavimlere, yüzyıllar boyunca öğretim kazandırma ve bilim yayma yolunda hizmet etmeğe çalışmıştır. XVII. yüzyılın ortalarına âit bir Rumeli kadıaskerliği **Rûznâmesi** icmâli, bize kendi devri ve kesimindeki bu medreseler hakkında mühim ve değerli bilgiler vermektedir. Medreselerin adlarını ve müderrisinin tahsisâtını coğrafi bir sıralama içinde kaydetmiş olan bu **Rûznâme**'den anlaşıldığına göre, Rumeli kadıaskerliği'ne bağlı müderrislikler, başlıca dokuz derecede kümelenendirilmiş bulunuyordu. Ancak bunlardan ilk üçünün, daha önceki bir düzenin son kalıntıları olduğunu, diğer altısının asıl dereceleri teşkil ettiğini sanıyorum. Bu dereceler, müderrisin günde alacağı akçayı belirten sırayla, Onlu, Onbeşli, Onsekizli, Yirmili,

2 Osmanlı medreseleri için bk. İ.H. Uzunçarşılı: *Osmanlı devletinin İlimiye teşkilâtı*. Ankara 1965. «TTK yay. VIII. seri - Sa 17»; *Cumhuriyetin 50. yılında İstanbul Üniversitesi, 1973* (İstanbul 1973)'de Prof. Dr. Şehabettin Tekindağ'ın yazdığı «Medrese dönemi» (3-54, s.) bölümünde zengin bibliyografya verilmiştir.

Yirmibeşli, Otuzlu, Kırklı, Ellili ve Altmışlı'dır. Gösterilen derecelere giren medreselerin hangi şehir ve kasabalarda dağılmış bulunduğu aşağıdaki cedvelde görülmektedir³.

Onlu medreseler (2 tane)

İstanbul (1) : A/nr. 74
Kefe (1) : C/nr. 114

Onbeşli medreseler (4 tane)

Çatalca (1) : C/nr. 40
Kavala (1) : C/nr. 86
Mangûb (1) : C/nr. 123
Rados (1) : C/nr. 54

Onsekizli medreseler (2 tane)

Narda (2) : C/nr. 129, 130

Yirmili medreseler (44 tane)

İstanbul (3) : A/nr. 31, 120, 121	Köstendil (2) : C/nr. 117, 118
Akça-kızanluk (1) : C/nr. 13	Kurşunlu (1) : C/nr. 93
Baba-eskisi (1) : C/nr. 25	Moton (1) : C/nr. 127
Badracuk (1) : C/nr. 35	Niş (1) : C/nr. 131
Balyabadra (1) : C/nr. 32	Pilevne (1) : C/nr. 34
Dırama (1) : C/nr. 52	Saray-bosna (2) : C/nr. 61, 63
Filorina (1) : C/nr. 81	Selânik (1) : C/nr. 67
Foça (1) : C/nr. 78	Semendire (1) : C/nr. 68
Gelibolu (3) : C/nr. 100, 102, 103	Sofya (1) : C/nr. 70
Hezârgurâd (1) : C/nr. 135	Tırhala (1) : C/nr. 38
İştib (1) : C/nr. 4	Tırnovi (1) : C/nr. 75
İzdin (1) : C/nr. 11	Timür-hisârı (1) : C/nr. 36
Kalkan-delen (1) : C/nr. 92	Varna (1) : C/nr. 133
Karitene (1) : C/nr. 83	Yenice-i Vardar (1) : C/nr. 141
Kefe (2) : C/nr. 110, 113	Yeni-şehir (1) : C/nr. 139
Kıratova (1) : C/nr. 85	Zagra-i 'atîk (1) : C/nr. 59
Kırk-kavak (1) : C/nr. 94	Zihne (1) : C/nr. 57
Kili (1) : C/nr. 105	--- (2) : C/nr. 2, 3

³ Elimizdeki metinde, dört medresenin adı ve birinin (C/nr. 128) müderris tahsisatı yazılmadığından, burada beş tanesi eksiktir. Cedvelde, yeradının yanındaki parantez içinde medrese sayısı, ondan sonra da bunların Rûznâme metnindeki yeri verilmiştir.

Yirmibeşli medreseler (107 tane)

- İstanbul (39) : A/nr. 13, 15, 16, 19-23, 25, 29, 34, 37, 40, 44-49, 54-56, 58-64, 66, 75, 79-86
 Alasonya (1) : C/nr. 15
 Arnavud Belgradı (1) : C/nr. 12
 Belgrad (1) : C/nr. 29
 Beşiktaş (1) : C/nr. 22
 Budin (1) : C/nr. 31
 Dimotoka (4) : C/nr. 45, 46, 50, 51
 Edirne (12) : B/nr. 3-5, 10-14, 16, 18, 20, 21
 Egriboz (1) : C/nr. 18
 Fener (1) : C/nr. 80
 Filibe (1) : C/nr. 77
 Foça (1) : C/nr. 79
 Geğbüze (1) : C/nr. 107
 Gümölcine (1) : C/nr. 115
 Hâs-köy (1) : C/nr. 43
 Hayra-bolı (1) : C/nr. 44
 İnebahtı (1) : C/nr. 14
 İpek (1) : C/nr. 19
 İpsala (1) : C/nr. 6
 İskenderiyye-i Arnavud (1) : C/nr. 17
 İştib (1) : C/nr. 5
 İzdin (1) : C/nr. 10
 Kasımpaşa (4) : C/nr. 88-91
 Kefe (4) : C/nr. 108, 109, 111, 112
 Kili (1) : C/nr. 104
 Malgara (2) : C/nr. 120, 121
 Manastır (3) : C/nr. 124-126
 Mostar (1) : C/nr. 122
 Ohri (1) : C/nr. 16
 Pilevne (1) : C/nr. 33
 Piriştine (1) : C/nr. 27
 Rados (1) : C/nr. 55
 Rudnik (1) : C/nr. 56
 Selânik (1) : C/nr. 66
 Siroz (2) : C/nr. 64, 65
 Tatar-bâzârı (1) : C/nr. 37
 Tırhala (1) : C/nr. 39
 Tırnovi (2) : C/nr. 71, 73
 Ürküb (1) : C/nr. 20
 Yanbolı (1) : C/nr. 143
 Yeni-bâzâr (1) : C/nr. 144
 Yeni-şehir (2) : C/nr. 136, 138
 Zihne (1) : C/nr. 58

Otuzlu medreseler (29 tane)

- İstanbul (9) : A/nr. 9, 14, 18, 28, 32, 33, 35, 73, 78
 Baba-eskisi (1) : C/nr. 26
 Beşiktaş (1) : C/nr. 23
 Dimotoka (3) : C/nr. 47-49
 Edirne (6) : B/nr. 6-8, 17, 19, 22
 Gelibolı (2) : C/nr. 98, 99
 Kara-bınar (1) : C/nr. 84
 Kara-ferye (1) : C/nr. 82
 Radosçuk (1) : C/nr. 53
 Tırnovi (1) : C/nr. 72
 Üsküb (1) : C/nr. 9
 Vize (1) : C/nr. 132
 Yeni-şehir (1) : C/nr. 137

Kırlı medreseler (34 tane)

İstanbul (23) : A/nr. 5, 6, 12, 17, 24, 26, 27, 30, 39, 41, 43, 50, 51, 57, 68, 70, 72, 76, 77, 87, 118, 119, 122	Edirne (2) : B/nr. 9, 15
Ak-kermân (1) : C/nr. 1	Filibe (1) : C/nr. 76
Beşiktaş (1) : C/nr. 24	Hezârgırâd (1) : C/nr. 134
Çorlu (1) : C/nr. 42	Küçük-çekmece (1) : C/nr. 116
	Silivri (1) : C/nr. 60
	Sofya (1) : C/nr. 69
	Yenice-i Vardar (1) : C/nr. 142

Elili medreseler (54 tane)

İstanbul (38) : A/nr. 1-4, 7, 8, 10, 11, 36, 38, 42, 52, 53, 65, 67, 69, 71, 88-96, 106-117	Gelibolu (4) : C/nr. 95-97, 101
Belgrâd (1) : C/nr. 28	Kasımpaşa (1) : C/nr. 87
Beşiktaş (1) : C/nr. 21	Malgara (1) : C/nr. 119
Budin (1) : C/nr. 30	Saray-bosna (1) : C/nr. 62
Çorlu (1) : C/nr. 41	Tırnovi (1) : C/nr. 74
Geğbüze (1) : C/nr. 106	Üsküb (2) : C/nr. 7, 8
	Yenice-i Vardar (1) : C/nr. 140

Altmışlı medreseler (11 tane)

İstanbul (9) : A/nr. 97-105
Edirne (2) : B/nr. 1, 2

Yukarıdaki cedvel incelendiğinde, Rumeli kesimindeki 292 müderrisliğin (4 -ünün adı ve 1 -inin tahsîsati verilmemiştir) coğrafya bakımından 78 şehir ve kasabaya yayılmış bulunduğu anlaşılıyor. Bunlar arasında, devlet merkezi İstanbul 131 medrese ile başta gelmekte, onu 22 medrese ile Edirne, 9 medrese ile Gelibolu, 7 -şer medrese ile Dimetoka ve Kefe takip etmektedir. Rumeli'deki medreseler derecelerin şehir ve kasabalara dağılışı bakımından gözden geçirildiğinde :

Yirmili medreseler, 36 şehir ve kasabada 44 tanedir. Bunların en çok üçü bir yerde bulunuyor.

Yirmibeşli medreseler, 39 şehir ve kasabada 107 tane olup, bunlardan 4 -ü İstanbul'da, 12 -si Edirne'de, 4 -eri Dimetoka ve Kefe'dedir. Kalanlar, 35 yere dağılmıştır.

Otuzlu medreseler, 12 şehir ve kasabada 29 tanedir. Medreselerin 9 -u İstanbul'da, 6 -sı Edirne'de ve kalanı 10 ayrı yerdedir.

Kırkılı medreseler, 10 şehir ve kasabada 34 tane olup, çoğunu teşkil eden 24 -ü İstanbul'da, diğerleri tek-tek ayrı şehirlerde kurulmuştur.

Ellili medreseler, 11 şehir ve kasabada 54 tanedir. Bunlardan 40 -ı İstanbul'da, 4 -ü Gelibolu'da ve 10 -u diğer yerlerde bulunmaktadır.

Altmışlı medreseler, iki büyük şehirde 11 tane olup, 9 -u İstanbul'da ve 2 -si Edirne'de toplanmıştır.

Rûznâme'de kayıtlı 292 medresenin Rumeli'deki dağılımı, bize ayrıca çağının bazı gerçeklerini de açıklıyor. Bunları anahatları ile şöylece sıralayabiliriz :

1. Bütün Osmanlı ülkesinde pek yaygın olduğu bilinen içtimâî yardım ve hayır işleri arasında, medrese kurmanın da ön plânda tutulduğu görülüyor.
2. Kurulan medreselerin ilk derecelerini teşkil edenler (Yirmili ve Yirmibeşliler), adı geçen kesimde pek çok şehir ve kasabaya yayılmış bulunmakla, öğretimin ilk basamaklarında fırsat eşitliği sağlanmış olmaktadır.
3. Öğretimin ileri dereceleri (Otuzlu - Altmışlılar) ise, büyük şehirlerde yürütülmekte olup, bunların başında devlet merkezi İstanbul gelmektedir.
4. Daha kuruluşta vakıf-nâmeyle tahsis edilen yardım ile öğrencilerin geçimi temin edildiğine göre, öğrenimi yüksek derecelere çıkarmak isteyenler, büyük şehirlere giderek, tahsile devam edebildiler.
5. «Devr-i medâris»e uyularak nakledilen müderrisler, Rumeli'nin pek çok yerinde dağılmış bulunan medreselerde vazife görerek, öğretim, bilim ve kültürü ülkenin uzak köşelerine kadar götürmekteydiler.
6. Rumeli kesimindeki medreselerde, 292 müderrisin ve her birinde en az 25 öğrenci hesabıyla, 7300 civarında öğrencinin bulunduğu tahmin edilebilir.

BİR RUMELİ RÛZNÂMESİ

Tarîk'e girerek İlmiye teşkilâtı'nda yer alanların her türlü idâre işlemlerini, Kadıaskerlik Divânı'ndaki bir kaç kalem görürdü. Bunlardan biri, Kadıaskerliğe bağlı müderrislik ve kadılıkların kadro işlerine bakan «Rûznâme kalemi»dir. Burada, kendi kesimlerinin kadro durumu ile onların bulunduğu yerler, tarîk dereceleri, maaşlarının kayıtları tutulur, mansıbların tâyin ve cihet tevcihi işlemleri yürütülür, azil ve tâyinlerdeki kadro değişimleri tesbit edilerek, her mansıbın kimde bulunduğu kayıtlar ile bilirdi. Kalemde, bu işler için tutulan defterlerden biri de, Kadıaskerliğe bağlı mansıbları gösteren «Rûznâme defteri»dir. Şimdi bu müesseseyi değişik konular açısından inceleyenler için, Kadıaskerlik kalemlerinde tutulmuş defterlerden günümüze kalanların, âit olduğu çağdaki durum üzerinde geniş ve doğru bilgi almak için kullanılacak kaynakların başında geldiğinde şüphe yoktur. İşte bu bakımdan, XVII. yüzyılın ortalarında kendi bölgesinin mansıblarını bir tablo hâlinde bize gösteren, yukarıda andığım Rumeli kadıaskerliği Rûznâmesi'ni değerli bir kaynak olarak, tam metin hâlinde ilgili araştırmacıların istifâdesine sunmak yerinde olacaktır⁴.

Rûznâme, elyazması bir mecmu'anın dört yaprağında tesbit edilmiş olup, «Rûznâme-i Menâsıb-ı Kazâ'-i Rûm-eli» başlığını taşımaktadır. Bu defterin, başlıca iki bölümden meydana geldiği görülüyor. Metinde, önce Rumeli'deki kadılıklara âit elif-bâ dizisinde 477 mansıbın (üç buçuk sayfa) ve arkasında yine aynı bölgedeki müderrisliklerin birer cedveli tesbit edilmiştir. Bu yazıda sadece, konumuz bakımından burada bizi ilgilendiren, ikinci bölümün metni verilecektir⁵. Medreseler bölümünde, metin tasnifi tamamen coğrafya esasında olmak üzere, ana kesimleri işâret eden beş başlık bulunuyor. İstanbul şehrine âit (A) olan ilk üçü altında, önce «Aşağı medreseler», sonra «Sultân medreseleri» ve üçüncüsünde «Havâss-ı Kostantiniyye»den olan «Eyyûb medreseleri», belli bir sıra gözetilmeden dizilmiştir. Dördüncü başlık «Edirne medreseleri»nindir (B). Beşinci ve sonuncu başlık altında ise, «Rumeli medreseleri» (C) derlenmiştir. Bu kısım kendi

4 Bu Rumeli Rûznâmesi'ni, elyazması mecmuaları düzenli taramaların sırasında tesbit edip üzerinde çalışmaya başladığıktan sonra, iki araştırmada ondan kısaca bahsedildiğini gördüm (A. S. Ünver: *Fatih külliyesi ve zamanı ilim hayatı*. İstanbul 1946. 124. sa.; İ. H. Uzunçarşılı: *aynı eser*. 17. sa). Her ikisi de, metnin mahiyetini tesbit edemedikleri gibi, değerlendirmeden bir kaç satırlık bilgi ile geçmişlerdir.

5 Rûznâme'nin ilk bölümünü teşkil eden kadılıklar cedveli, konunun diğer kaynakları ile birlikte yayıma hazırlanmış olarak, basım fırsatı beklemektedir.

arasında ayrıca, medresenin bulunduğu şehir ve kasaba adına göre, elif-bâ dizisine konmuştur. Sayılan başlıklar altındaki medreseler, ayrı maddeler hâlinde, 3-4 kısa satırlık kayıtlarla düşülmüş ve bu maddeler de, sağdan sola doğru yan-yanaya dizilmiştir. Toplam olarak 290 -ı geçen maddelerde, medresenin adı ile müderrisinin günlük tahsisatı kayıt edilmiştir. Böylece, Osmanlı ülkesinin doğuda İstanbul'dan batıda Budin'e kadar uzanan geniş bir kesiminde, XVII. yüzyılın ortalarında faaliyet gösteren müderrislikler bir cedvel hâlinde göz önüne serilmiş bulunmaktadır. Metin türkçe olup, içinde hiç bir kısaltma veya özel işaret kullanılmamıştır. Elimizdeki nüsha aynı kalemden çıkmıştır. Bu metnin tablo biçimindeki kısa ve özlü mâhiyetine bakılırsa, bunun Rûznâme'nin kendisi değil, bir i c m â l olduğu kolaylıkla düşünülebilecektir. Rûznâme'nin medreseler bölümü, kendi sınıflaması içinde, şöyle bir tablo şeklinde özetlenebilir :

- (A) İstanbul içindekiler (nr. 1-122)
 Aşağı medreseler (nr. 1-87)
 Sultân medreseleri (nr. 88-115)
 Eyyûb medreseleri (nr. 116-122)
- (B) Edirne medreseleri (nr. 1-22)
- (C) Rumeli medreseleri (nr. 1-144)

Ak-kermân 1	Beşiktaş 4 (İstanbul)	(İstanbul)
--- 2	Baba-eskisi 2	Dimotoka 7
İştib 2	Piristine 1	Dırama 1
İpsala 1	Belgrad 2	Radosçuk 1
Üsküb 3	Budin 2	Rados 2
İzdin 2	Balyabadra 1	Rudnik 1
Arnavud Belgradı 1	Pilevne 2	Zihne 2
Akça-kızanluk 1	Badracuk 1	Zagra-i 'atık 1
İnebahtı 1	Timür-hisârı 1	Silivri 1
Alasonya 1	Tatar-bâzârı 1	Saray-bosna 3
Ohri 1	Tırhala 2	Siroz 2
İskenderiyye-i	Çatalca 1	Selânik 2
Arnavud 1	Çorlu 2	Semendire 1
Egriboz 1	Hâs-köy 1	Sofya 2
İpek 1	Hayra-bolu 1	Tırnovi 5
Ürküb 1	Havâss-ı ... Galata	Filiba 2

Foça 2	Kırk-kavak 1	Manastır 3
Fener 1	Gelibolu 9	Moton 1
Filorina 1	Kili 2	Nigbolu 1
Kara-ferye 1	Geğbüze 2	Narda 2
Karitene 1	Kefe 7	Niş 1
Kara-bınar 1	Gümülcine 1	Vize 1
Kıratova 1	Küçük-çekmece 1	Varna 1
Kavala 1	Köstendil 2	Hezârgırâd 2
Kasımpaşa 5 (İstanbul)	Malgara 3	Yeni-şehir 4
Kalkan-delen 1	Mostar 1	Yenice-i Vardar 3
Kurşunlu 1	Mangûb 1	Yanbolu 1
		Yeni-bâzâr 1

Resmî kayıtlardan çıkması dikkate alınınca, bir Rûznâme veya icmâlinin ne derecede mühim bir belge olacağı ortadadır. Bununla birlikte, elimizdeki icmâlin eksik bulunduğu anlaşılıyor. İlk başlığın sonundaki toplam sayısında «88» yazıldığı hâlde, o kısımda 87 medrese bulunmaktadır. Rumeli'nin (C) «Bâbü'l-Hâ» kısmında «Havâss-ı Kostantiniyye, der Galata» başlığı araya yanlamasına sıkıştırılmış, fakat hiç bir medrese adı verilmemiştir. En sonda da, Rumeli'de «292» medrese bulunduğu belirtilmiş ise de, metinde dört eksikle 288 -inin adı kaydedilmiştir. Nitekim, diğer kaynaklardan⁶ edinilen bilgiler de bu hususu ortaya koymaktadır. Bunun sebebini tesbit edebilmek, metnin aslı elimizde bulunmadığından, şimdilik mümkün değildir. Ancak bu icmâli, elimizdeki şekliyle de olsa, kendi mecmuasına alan zât, değerli bir tarih kaynağını günümüze ulaştırmış olmaktadır. Kadıaskerliğin resmî kayıtlarından çıkan ve aslı elimizde bulunmayan bu icmâl bize, İlimiye teşkilâtı'nın Rumeli kesimindeki İstanbul ve bilhâssa Rumeli medreseleri üzerinde, şimdilik tek kalacak olan değerli bilgiler sağlamıştır.

Rûznâme'yi, belki mesleği ile ilgili olduğu için eli altında bulundurmak niyetiyle kendi el mecmuasına kaydeden kişinin kimliği belli değildir. Mecmuanın hiç bir yerinde bu hususta bir kayıt bulunmuyor. Ancak metnin, elyazması bir mecmuada, İlimiye-Rumeli ve Mülkiye teşkilâtları kayıtları ile bazı edebî eserler ile birlikte bulunuşuna bakılarak, onun yine

6 Diğer kaynaklarda, sözgelisi Evliyâ Çelebi'nin *Seyâhat-nâmesi*'nde Rumeli şehir ve kasabaları anlatılırken adı geçen medreselerin çoğu Rûznâme'mizde yoktur. Bunları ayrı bir araştırmamda ele alacağım. İstanbul medreseleri için, basım imkânı bekleyen şu araştırmamda bilgi bulunmaktadır: *İstanbul medreseleri hakkında bazı kaynaklar*.

İlmiye'nin belki Rumeli kesiminden, edebiyata da meraklı bir kadı veya müderris olduğu düşünülebilir. Mecmuadaki diğer istinsah tarihleri ile metindeki medreseler de, bu derlemenin, 1660 sıralarında yapılmış olduğunu ortaya koyuyor.

ELYAZMA VE YAYIM ŞEKLİ

Bildiğime göre, tek nüsha olan Rumeli Rûznâmesi, elyazma bir mecmuanın (İstanbul, Süleymaniye Umumî Ktp., Esadefendi nr. 3384) çeşitli kayıtları arasındadır. Belli bir ad taşımayan mecmuada, Veysi'nin «Vak'a-nâme»si, Muştafâ 'Âlî'nin «Kavâ'idü'l-Mecâlis»i ile «Mir'âtü'l-'Avâlim»i, Ganî-zâde Nâdirî'nin şiirleri, Osmanlı mülkiye teşkilâtına âit bilgiler vb gibi değişik metinler ve kayıtlar derlenmiştir. Elyazma, koyukahve rengi mēşinden, miklâbsız, bezemesiz, basit bir cilt içinde, 190 X 275 mm ölçüsünde, toplam 139 yapraktır. Kâğıdı karışık ve bazıları renklidir. Değişik yazıların çoğu nesihdir. Ciltleme sırasında, bazı yaprakları da, yanlış yerlere dikilmiştir. Metinlerde, bezeme vb yoktur. Mecmuanın derlendiği yeri ve yılı ayrıca gösteren bir kayıt bulunmuyorsa da, bir kaç risâlenin sonundaki tarihlerden (1036, 1044 / 1624-1635), Rûznâme metnindeki bazı medreselerin yapılış yıllarından, 1660 -dan az sonra, belki İstanbul'da tertîb edildiği anlaşılıyor. Şimdi bazı yaprakları mürekkepten yanarak çürümüş bulunduğu gibi, şîrâzesi de oldukça bozulmuştur.

«Rûznâme-i Menâsıb-ı Kazâ-i Rûm-eli» başlıklı metnimiz, anılan mecmuanın dört yaprağındadır. Ancak ilk yaprağı, ciltlemede yanlış yere konulmuş olarak 97. sırada, diğerleri 70-72. sıralardadır (97 a-b + 70 a - 72 b yp). Açık samansarı renkli, az aharlı, filigransız, orta kalınlıktaki kâğıtlar üzerine, başlıklar ve metin hep kara mürekkeple yazılıdır. Rumeli medreleri bölümü, Rûznâme'de, 70 b-72 b arasında, dört sayfa tutar. Coğrafi başlıklar altında, bir kaç satırlık küçük kayıtlardan oluşan metin, bu maddelerin sağdan sola yan-yana dizilmesiyle sayfayı tam dolduracak ve ilk bakışta faydalanılacak bir tablo biçiminde düzenlenmiştir. Sayfadaki satır ve madde sayısı değişiktir. Her kayıt, bir-iki kısa satırda medresenin adı ve en altta sadece rakamla müderris tahsisatı olmak üzere, düşünülmüştür. Yazısı, okunaklı ve irice nesihle olup, hareke kullanılmadığı gibi, bir hayli kelime de noktasız bırakılmıştır. Ancak bunlar okumada güçlük çıkarmıyor (bk. C/nr. 84 ve 93). Metne cedvel çekilmemiştir. Türkçe metin doğru imlâ ile yazılmış ise de, belirtilebilecek iki husus bulunuyor. Biri, medrese'nin bir hayli yerde «medrîse مدرسه» okunacak şekilde (A/nr. 13,

19, 22, 23, 24 vb; B/nr. 11, 12, 13 vb; C/nr. 6, 13, 15, 17, 19 vb), ikincisi de «Beg» yerine, pek çok kere eski «Big» (C/nr. 6, 7, 8, 12, 18, 19, 29 vb) şeklinin sürdürülmesidir. İlkini, ya s için bir dışın fazla çizilmesiyle, veya halk ağzı alışkanlığından ileri geldiği düşünülebilir. Bunlar dışında, metinde altı yerde yanlış görülüyor : medrese yerine «medrâse» (A/nr. 96), Mehemed Paşa yerine «Ahmed Paşa» (A/nr. 112), Bâyezîd yerine «Pâyezîd» (B/nr. 2), medâris yerine «Medrâs» (C başlığı), C/nr. 54 -ün yeri (sonra kendi düzeltilmiş) ve Nûn yerine «Nûr» (N başlığında). Ancak bunların hepsi, dikkatsizlikten doğma şeylerdir. Elyazmasında üç yerde metin eksik bırakılmıştır. Rumeli kısmında (C) «Bâbü'l-Hâ'»da Havâss-ı Kostantiniyye der Galata'nın medreseleri ile A/nr. 115 ve C/nr. 128'deki medreselerin müderris tahsisâtları yazılmamıştır. Metin yazımızda, hiç bir yerde düzeltme veya ekleme görülüyor.

Rûznâme'nin ikinci bölümünü teşkil eden müderris mañsıbları kısmı, bu yazı için elimizdeki tek nüshaya dayanılarak yayına hazırlanırken, biçimde ve metinde esaslı bir değişiklik yapılmadı. Sadece, elyazmasında yan yana bulunan maddeler, alt-alta olmak üzere sıralandı. İnceleme ve atıf kolaylığı için başlıkların üçü, asıl coğrafya bölümlerini işâret etmek üzere A, B, C harfleriyle ayrıldı ve maddelerin başına da birer sıra sayısı verildi. Metnin imlâsına, «medrîse»nin doğru şeklini alma dışında, dokunulmadı. Elyazmasında yanlama yazılmış, boş bırakılmış yerler, belli işâretlerle gösterildi ve eklenenler de köşeli parantez içinde verildi. Rûznâme'de geçen şehir ve kasabaların nerede bulunduğu ve bugünkü adları, metnin arkasındaki Dizin'de gösterilmiştir.

Yayımda kullanılmış işâretler ve onların anlamı şöyledir :

/ / Elyazmasında, metne yanlama yazılmış kelimeler.

- - - Elyazmasında, yazılmamış yerler.

[] Metinde bulunmayıp, katılması uygun kelime veya sayılar.

II. METİN

RŪZNĀME-İ MENĀŞIB-I KAZĀ'-İ
RŪM-ELİ

[Medreseler bölümü]

[A] NEFS-İ İSTĀNBŪL'DA VĀKİ' AŞAĞA MEDĀRİS
BEYĀNINDADUR

- [1.] Medrese-i Nişancı Mehemmed Pâşâ. 50.
- [2.] Medrese-i Cerrâh Mehemmed Pâşâ. 50.
- [3.] Medrese-i Siyâgüş Pâşâ. 50.
- [4.] Medrese-i Hâfız Ahmed Pâşâ. 50.
- [5.] Medrese-i İbrâhîm Pâşây-ı 'Atîk. 40.
- [6.] Medrese-i İbrâhîm Pâşây-ı cedîd. 40.
- [7.] Medrese-i Pîrî Pâşâ. 50.
- [8.] Medrese-i Mehemmed Pâşâ. 50.
- [9.] Medrese-i Sinân Pâşâ, Mîr-mîrân-ı Başra. 30.
- [10.] Medrese-i Sinân Pâşâ el-Vezîr, der çeşme-i Tevekkül. 50.
- [11.] Medrese-i Ğazanfer, Ağa-i Bâb-ı Se'adet. 50.
- [12.] Medrese-i Pervîz Efendi. 40.
- [13.] Medrese-i Kâdı Hüseyin. 25.
- [14.] Medrese-i Muştafâ Ağa. 30.
- [15.] Medrese-i Hammâmiyye. 25.
- [16.] Medrese-i Şayyâd-başı. 25.
- [17.] Medrese-i Mi'mâr-başı. 40.
- [18.] Medrese-i Tûfî Laîf. 30.
- [19.] Medrese-i Ahî-zâde. 25.
- [20.] Medrese-i Halvâci-başı. 25.
- [21.] Medrese-i İsfînâhçı-başı. 25.
- [22.] Medrese-i Muhyeddîn Çelebî. 25.
- [23.] Medrese-i Kûmbaracı-başı. 25.
- [24.] Medrese-i Çavuş-başı. 40.
- [25.] Medrese-i el-Hâc Hurrem. 25.
- [26.] Medrese-i Efđal-zâde. 40.
- [27.] Medrese-i 'Alî Çelebî, eş-şehîr bi-Merdümi. 40.
- [28.] Medrese-i Başçı İbrâhîm. 30.
- [29.] Medrese-i Cânâziyye. 25.

- [30.] Medrese-i Mevlânâ Ca'fer et-Tevkîî. 40.
 [31.] Medrese-i Pâpâsoğlu. 20.
 [32.] Medrese-i Hâcî Hatun. 30.
 [33.] Medrese-i Hâcî Hasan-zâde. 30.
 [34.] Medrese-i Cenâbî Efendî. 25.
 [35.] Medrese-i İbrâhîm Kethudâ. 30.
 [36.] Medrese-i Ca'fer Ağa. 50.
 [37.] Medrese-i Hekîm-zâde. 25.
 [38.] Medrese-i Kepenekçi Hôca Sinân. 50.
 [39.] Medrese-i Hôca Hayreddîn. 40.
 [40.] Medrese-i Saķâ Maħmûd. 25.
 [41.] Medrese-i Nişancı Meħemmed Pâşâ. 40.
 [42.] Medrese-i Dâvud Pâşâ. 50.
 [43.] Medrese-i Ferruħ Kethudâ, der Balâf. 40.
 [44.] Dârülhadîs-i Şerîf-zâde. 25.
 [45.] Medrese-i 'Abdülhakîm el-Kâdî. 25.
 [46.] Medrese-i Mirâhûr. 25.
 [47.] Dârülhadîs-i Fîrûz Ağa. 25.
 [48.] Medrese-i Fâţîma Sultân. 25.
 [49.] Medrese-i Hasan Pâşâ ibn-i Hayreddîn Pâşâ. 25.
 [50.] Medrese-i Sittî Hatun. 40.
 [51.] Medrese-i 'Abdullaţîf el-Kâdî. 40.
 [52.] Medrese-i Şâhîhübân Hatun. 50.
 [53.] Medrese-i Kâdî Husâm. 50.
 [54.] Medrese-i Mevlânâ Maħmûd, eş-şehîr bi-Manav Kâdî. 25.
 [55.] Medrese-i Emîn Muştafâ Çelebî. 25.
 [56.] Medrese-i Mevlânâ Şeref. 25.
 [57.] Medrese-i Murâd Pâşâ. 40.
 [58.] Dârülhadîs-i Hâşköyi. 25.
 [59.] Medrese-i Behrâm Beg. 25.
 [60.] Medrese-i 'Abdül'azîz, eş-şehîr bi-Ümmiveled-zâde. 25.
 [61.] Medrese-i Mevlânâ Gûrânî. 25.
 [62.] Medrese-i Halîl Beg. 25.
 [63.] Medrese-i Kürekçi-başı. 25.
 [64.] Medrese-i Kirmâstî. 25.
 [65.] Medrese-i Hâdîce Sultân. 50.
 [66.] Medrese-i Emre Hôca. 25.
 [67.] Medrese-i Maħmûd Pâşâ. 50.

- [68.] Medrese-i Rüstem Pâşâ. 40.
 [69.] Medrese-i Ya'kûb Ağa. 50.
 [70.] Medrese-i A'mâ Hasan el-Kâdî. 40.
 [71.] Medrese-i Mehemmed Ağa. 50.
 [72.] Medrese-i Zekeriyâ Efendî. 40.
 [73.] Medrese-i Şâhkûlî. 30.
 [74.] Dârülhadîs-i Bakkâl Pîrî. 10.
 [75.] Medrese-i Şeyhülharem Seyyid Mehemmed ve Seyyid Aḥmed. 25.
 [76.] Medrese-i Şâh Sulṭân. 40.
 [77.] Medrese-i Ḥabbâziyye. 40.
 [78.] Medrese-i Aḥmed Pâşâ, Mîr-mîrân-ı Cezâyir. 30.
 [79.] Medrese-i Ḥöca Ebübekir. 25.
 [80.] Medrese-i Ḥöca Aḥmed. 25.
 [81.] Medrese-i Kâtib Mehemmed. 25.
 [82.] Medrese-i Monlâ Kırımı. 25.
 [83.] Medrese-i Ḥaṭîb Mehemmed. 25.
 [84.] Medrese-i Süleymân Subaşı. 25.
 [85.] Medrese-i Kâdî 'İyâz. 25.
 [86.] Medrese-i Kâtib Maḥmûd. 25.
 [87.] Medrese-i Kestel. 40.

/ Y e k ũ n - i
 medâris ğayr ez selâṭîn
 8 8 / ^a

Medâris-i Selâṭîn

- [88- 95.] Medâris-i Sulṭân Mehemmed-i 'atîk. 'aded 8, fi [yevm] 50.
 [96.] Medrese-i^b Sulṭân Bâyezîd Ḥan. 50.
 [97.] Medrese-i Sulṭân Selîm-i 'atîk. 60.
 [98-101.] Medâris-i Sulṭân Süleymân Ḥan, 'aded 4, fi [yevm] 60.
 [102.] Medrese-i Şâhzâde Sulṭân Mehemmed. 60.
 [103.] Medrese-i Sulṭân Murâd. 60.
 [104.] Medrese-i Sulṭân Mehemmed ibn-i Murâd. 60.
 [105.] Medrese-i Vâlide Sulṭân-ı Mehemmed Ḥan. 60.

^a Bu toplamada, 88 medrese olduğu kaydedilmiş ise de, metinde 87 -sinin adı verilmmiştir.

^b medrese : metinde «medrâse» şeklinde yanlış.

- [106.] Medrese-i Āyāşōfya. 50.
 [107.] Medrese-i Meḥemmed Pāşā el-Vezīr, der līmān-ı Kadirğa. 50.
 [108.] Medrese-i 'Alī Pāşāy-ı 'atīk. 50.
 [109.] Medrese-i 'Alī Pāşāy-ı cedīd. 50.
 [110.] Medrese-i Ḥayder Pāşā. 50.
 [111.] Medrese-i Aḥmed Pāşā, der Bāb-ı Top. 50.
 [112.] Medrese-i Meḥemmed^a Pāşā, der Bāb-ı Edrene. 50.
 [113.] Medrese-i Kāhriyye, nām-ı diğēr Ḥānkāh, der Bāb-ı Top. 50.
 [114.] Medrese-i 'Oşmān Pāşā. 50.
 [115.] Medrese-i Miskete (مِسْكَة) der kurb-i Nevrūziyye. [50 ?]

'a d e d

2 8

E y y ü b, Ḥavāşş-ı Kōştāntīniyye

- [116.] Medrese-i Ḥāzret-i Eyyüb-i Enşārī, 'aleyhi'r-raḥmeti'l-Bārī. 50.
 [117.] Medrese-i Meḥemmed Pāşā. 50.
 [118.] Medrese-i Zāl Pāşā. 40.
 [119.] Medrese-i Kāsım Pāşā. 40.
 [120.] Medrese-i Defterdār Maḥmūd Çelebī. 20.
 [121.] Medrese-i Taşköpri-öğli. 20.
 [122.] Medrese-i Behrām Kethūdā. 40. mevcüdü'l-ism, ma'dümü'l-cism.

'a d e d

7

[B] el-Vāқи' fī EDRENE (ادرنه)

- [1.] Medrese-i Sultān Selīm Ḥan. 60.
 [2.] Medrese-i Sultān Bāyezīd^b Ḥan. 60.
 [3.] Medrese-i İlyās Beg. 25.
 [4.] Medrese-i İlyās Beg. 25.
 [5.] Medrese-i Emīr Kāđi. 25.
 [6.] Medrese-i Mütereddīn. 30.
 [7.] Medrese-i Şeyḥ Maḥmūd el-Kāđi. 30.

a Meḥemmed : metinde «Aḥmed» şeklinde yanlış.

b Bāyezīd : metinde «Pāyezīd» şeklinde yanlış.

- [8.] Medrese-i Emîniyye. 30.
 [9.] Medrese-i 'Alî Beg, Taşlık. 40.
 [10.] Medrese-i Şâh-melek. 25.
 [11.] Medrese-i Sirâciyye. 25.
 [12.] Medrese-i Beglerbegi. 25.
 [13.] Medrese-i Faḥreddîn, nâm-ı diğer Şeceriyye. 25.
 [14.] Medrese-i Yâkût Pâşâ. 25.
 [15.] Medrese-i Sultân Murâd Han. 40.
 [16.] Medrese-i Aḥmed Beg. 25.
 [17.] Medrese-i Câmçı Hâcı. 30.
 [18.] Medrese-i İbrâhîm Pâşâ. 25.
 [19.] Medrese-i el-Hâc 'Alemüddîn. 30.
 [20.] Medrese-i es-Seyyid Muştafâ el-Kâdî. 25.
 [21.] Medrese-i Emîr 'Alî. 25.

'a d e d

2 2

- [22.] Medrese-i Fenâri-zâde, der Kalaṭa (قلطه). 30.

[C] MEDĀRİS-İ RŪM-ELİ

B ā b ü ' 1 - E l i f

[Kaşaba-i] Aḳ-kermân (آق کرمان)

- [1.] Medrese-i el-Hâc İbrâhîm. 40.

Kaşaba-i - - - -

- [2.] Medrese-i Hārâccı Meḥemmed Beg. 20.

- [3.] Medrese-i Murâd Subaşı. 20.

Kaşaba-i İştîb (اشتب)

- [4.] Medrese-i İştîb-zâde. 20.

- [5.] Medrese-i Pîrî Çeri-başı. 25.

Kaşaba-i İpsâla (ايساله)

- [6.] Medrese-i Kâsım Beg. 25.

- [7.] Medrese-i 'İsâ Beg. 50.

a Medâris: metinde «Medrâs» şeklinde yanlış.

Kaşaba-i Üsküb (اسکوب)

[8.] Medrese-i İshāk Beg. 50.

[9.] Medrese-i el-Hāc Hüseyin. 30.

Kaşaba-i İzdīn (ازدین)

[10.] Medrese-i Hüseyin Pāşā. 25.

[11.] Medrese-i Çelebī. 20.

Kaşaba-i Arnāvud Belğırād[1] (ارناود بلراد)

[12.] Medrese-i Aḥmed Beg. 25.

Kaşaba-i Akça-kızanluk (انچه ترانلق)

[13.] Medrese-i el-Hāc Sinān. 20.

Kaşaba-i İnebaḥtı (ابنه محتی)

[14.] Medrese-i Sultān Bāyezīd Ḥan. 25.

Kaşaba-i Alāşōnya (الاصونیه)

[15.] Medrese-i Aḥmed Çavuş. 25.

Kaşaba-i Oḥri (اوخری)

[16.] Medrese-i Ḥamza Beg. 25.

Kaşaba-i İskenderiyye-i Arnāvud (اسکندریه ارناود)

[17.] Medrese-i Ulama Pāşā. 25.

Kaşaba-i Egriboz (اگریبوز)

[18.] Medrese-i Ḥayreddīn Beg. 25.

Kaşaba-i İpek (اپیک)

[19.] Medrese-i Meḥemmed Beg. 25.

Kaşaba-i Ürküb (ارکوب)

[20.] Medrese-i Hācī 'Alī. 25.

B ā b ü ' 1 - B ā'

Kaşaba-i Beşiktaş (بشکطاشی)

[21.] Medrese-i Sinān Pāşā. 50.

[22.] Medrese-i Yaḥyā Efendī. 25.

[23.] Medrese-i Emīn Muşafā Çelebī. 30.

[24.] Medrese-i Ḥayreddīn Pāşā. 40.

Kaşaba-i Bābā[-eskisi] (بابا)

[25.] Medrese-i Müşfiķa H̄atun. 20.

[26.] Medrese-i Sultān Bāyezīd. 30.

Ḳaṣaba-i Pirīştine (پريشته)

[27.] Medrese-i Beṣāret Beg. 25.

Ḳaṣaba-i Belğirād (بلگراد)

[28.] Medrese-i 'Imāret. 50.

[29.] Medrese-i Bayram Beg. 25.

Ḳaṣaba-i Būdīn (بودين)

[30.] Medrese-i Muṣṭafā Pāṣā. 50.

[31.] Medrese-i 'Oṣmān Beg. 25.

Ḳaṣaba-i Bālyabādra (باليه بادره)

[32.] Medrese-i Bālyabādra. 20.

Ḳaṣaba-i Pilevne (پلونه)

[33.] Medrese-i Ġāzī 'Alī Beg. 25.

[34.] Medrese-i dīger 'Alī Beg. 20.

Ḳaṣaba-i Bādracūḳ (بادرمجق)

[35.] Medrese-i Muṣṭafā Pāṣā. 20.

B ā b ü ' t - T ā'

Ḳaṣaba-i Timür-ḥiṣārı (تیمور حصارى)

[36.] Medrese-i Şīt Çelebī. 20.

Ḳaṣaba-i Tatar-bāzārı (تاتار بازارى)

[37.] Medrese-i 'Abdurrahman Çelebī. 25.

Ḳaṣaba-i Tırḥāla (ترخاله)

[38.] Medrese-i 'Ömer Beg. 20.

[39.] Medrese-i Balı Çavuş. 25.

B ā b ü ' l - C i m

Ḳaṣaba-i Çatalca (چاتالجه)

[40.] Medrese-i Nāzır Şehsivār Beg. 15.

Ḳaṣaba-i Çorlı (چورلى)

[41.] Medrese-i Aḥmed Pāṣā. 50.

[42.] Medrese-i Sinān Beg. 40.

B ā b ü ' l - H ā'

Çaşaba-i Hâş-köy (خاص کوی)

[43.] Medrese-i Maḥmūd Pāşā. 25.

Çaşaba-i Hayra-bolı (خیره بولی)

[44.] Medrese-i Rüstem Pāşā. 25.

Havāşş-ı Koşantiniyye, der Ğalaṭa (غلطه)

B ā b ü ' d - D ā l

der Çaşaba-i Dimotoğa (دیموتوقه)

[45.] Medrese-i Büyük-dere Cerrāḥ-başı. 25.

[46.] Medrese-i Umur Beg. 25.

[47.] Medrese-i Perviz Efendī. 30.

[48.] Medrese-i 'Abdülvāsi' Efendī. 30.

[49.] Medrese-i Oruc Pāşā. 30.

[50.] Medrese-i Karagöz Beg. 25.

[51.] Medrese-i 'Abdurrahman el-Çuşçı el-Çādī, der çarye-i Halvācı, tābi'-i Dimotoğa. 25.

Çaşaba-i Dirāma (دیرامه)

[52.] Medrese-i Şafiyye Ḥatun. 20.

B ā b ü ' r - R ā'

Çaşaba-i Radosçuk (ردوسچق)

[53.] Medrese-i Rüstem Pāşā. 30.

Cezire-i Radōs (ردوس)

[54.] Medrese-i Dārüşşerife. 15. / der cezire-i Rados / ^a

[55.] Medrese-i Çurd Çelebī. 25 / sâbıkan zâviye iken, çādısı 'arz etmegın medrese oldu /

Çaşaba-i Rüdñik (رودنیک)

[56.] Medrese-i Dümdâr Muştafâ Beg. 25.

a. Bu medrese Radosçuk başlığı altına yazılmış, sonra yanındaki açıklamayla, aslında Rados'a âit bulunduğu belirtilmiştir. Burada doğrusu verildi.

B ā b ü ' z - Z ā'

Kaşaba-i Zihne (زنه)

[57.] Medrese-i Aḥmed Beg. 20.

[58.] Medrese-i 'Alī Beg. 25. / der karye-i Zalhak, tābi'-i Zihne /

Kaşaba-i Zağra-i 'atīk (زغره عتيق)

[59.] Medrese-i Hōca Sinān. 20.

B ā b ü ' s - S ī n

Kaşaba-i Silivri (سلورى)

[60.] Medrese-i Pīr Meḥammed Pāşā. 40.

Kaşaba-i Sarāy-bōsna (سراى بوسنه)

[61.] Medrese-i Kemāl Beg. 20.

[62.] Medrese-i Hūsev Beg. 50.

[63.] Medrese-i Fīrūz Beg. 20.

Kaşaba-i Sīrōz (سىروز)

[64.] Medrese-i 'Aṭā Çelebī. 25.

[65.] Medrese-i Sulṭān Selçuk. 25.

Kaşaba-i Selānik (سلانىك)

[66.] Medrese-i Hızır Beg. 25.

[67.] Medrese-i Muştafā Beg. 20.

Kaşaba-i Semendire (سمندره)

[68.] Medrese-i 'Alī Pāşā. 20.

B ā b ü ' ş - Ş ā d

Kaşaba-i Şōfya (صوفيه)

[69.] Medrese-i Meḥammed Pāşā. 40.

[70.] Medrese-i Beñlü Kādī. 20.

B ā b ü ' t - T ā'

Kaşaba-i Tırnovī (طرنوى)

[71.] Medrese-i Kavāf-bābā. 25.

[72.] Medrese-i Yıldırım Hān. 30.

[73.] Medrese-i Seyyīd Celīl. 25.

[74.] Medrese-i 'Alī Pāşā, der Top-ḡāne. 50.

[75.] Medrese-i İlyās Kethudā. 20.

B ā b ü ' l - F ā '

Çaşaba-i Filibe (فلبه)

[76.] Medrese-i Şihābeddīn Pāşā. 40.

[77.] Medrese-i Seyyid 'Alī Fakīh. 25.

Çaşaba-i Fōça (فوچه)

[78.] Medrese-i Ca'fer Beg. 20.

[79.] Medrese-i Meħemmed Beg. 25.

Çaşaba-i Fener (فنار)

[80.] Medrese-i 'Aĵā'ullāh, der ĵarye-i Cum'a-bāzārı. 25.

Çaşaba-i Filōrīna (فيلورينه)

[81.] Medrese-i 'Abdülkerīm. 20.

B ā b ü ' l - Ķ ā f

Çaşaba-i Ķara-ferye (قره فريه)

[82.] Medrese-i Meħemmed Beg. 30.

Çaşaba-i Ķāritene (قارتنه)

[83.] Medrese-i Seyyid Maħmūd. 20.

Çaşaba-i Ķara-biñar (قره بيكار)

[84.] Medrese-i Nuħbe (نوحه) Ķāđi. 30.

Çaşaba-i Ķırāřova (قراطوه)

[85.] Medrese-i Aħmed Çelebī. 20.

Çaşaba-i Ķavāla (قواله)

[86.] Medrese-i Ħalīl Beg. 15.

Çaşaba-i Ķāsimpāşā, (قاسم پاشا) der Hāşş-ı İstanbül

[87.] Medrese-i Eyyühüm. 50.

[88.] Medrese-i Seyyid 'Abdülkādır. 25.

[89.] Medrese-i Yegān-zāde. 25.

[90.] Medrese-i Aħmed Çavuş. 25.

[91.] Medrese-i diğer Aħmed Çavuş. 25.

Çaşaba-i Ķalkān-delen (قلغان دالن)

[92.] Medrese-i Oruç Paşa. 20.

Kaşaba-i Kurşunlu (قورشونلو)
[93.] Medrese-i Emîn-i Sunğur (سقر) 20.

Kaşaba-i Kırk-kaçak (قرققواق)
[94.] Medrese-i Tırhan Beg. 20.

B ā b ü ' l - K ā f

der Kaşaba-i Geliböli (كليبولى)
[95.] Medrese-i Şarica Pâşâ. 50.
[96.] Medrese-i Mesîh Pâşâ. 50.
[97.] Medrese-i Mehemmed Pâşâ. 50.
[98.] Medrese-i Balaban Pâşâ. 30.
[99.] Medrese-i Halîl Beg. 30.
[100.] Medrese-i İmâmiyye. 20.

[101.] Medrese-i Mehemmed Dâ'î. 50.
[102.] Medrese-i Aḥmed Beg. 20. / zâviyeden medrese olmuşdur /
[103.] Medrese-i Dervîş Çelebî. 20. / mevcüdü'l-ismi, ma'dümü'l-cism
kâbilindendür /

Kaşaba-i Kili (كلى)
[104.] Medrese-i Aḥmed Ağa. 25.
[105.] Medrese-i Ḥasan Çelebî. 20.

Kaşaba-i Gegbüze (ككبوزه)
[106.] Medrese-i Muştafâ Pâşâ. 50.
[107.] Medrese-i Koçî Çavuş. 25.

Kaşaba-i Kefe (كنه)
[108.] Medrese-i Kemâliye. 25.
[109.] Medrese-i Ḥacı Ferhâd. 25.
[110.] Medrese-i Ḥatuniyye. 20.
[111.] Medrese-i Câmî'. 25.
[112.] Medrese-i Mercân Ağa. 25.
[113.] Medrese-i Kâsım Pâşâ. 20.
[114.] Medrese-i Ḥasan Çelebî. 10.

Kaşaba-i Gümülcine (كوملجنه)
[115.] Medrese-i Muştafâ Beg. 25.

Çaşaba-i Küçük-çekmece (كوچك چكجه)

[116.] Medrese-i 'Abdüselâm. 40.

Çaşaba-i Köstendil (كوستنديل)

[117.] Medrese-i Murâd Beg. 20.

[118.] Medrese-i Harâcçı Mehemmed Beg. 20.

B ā b ü ' l - M ĩ m

Çaşaba-i Malğara (ملغره)

[119.] Medrese-i Sinân Pâşâ. 50.

[120.] Medrese-i Turhan Beg. 25.

[121.] Medrese-i Çaşşâb-zâde. 25.

Çaşaba-i Mōstâr (موستار)

[122.] Medrese-i el-Hâc Mehemmed Beg ez-Za'im. 25.

Çaşaba-i Mângüb (مانكوب)

[123.] Medrese-i Muştafâ Çelebî. 15.

Çaşaba-i Manâstır (مناستر)

[124.] Medrese-i Hâcî Beg. 25.

[125.] Medrese-i Kâdî Yahyâ. 25.

[126.] Medrese-i Dülbend-zâde Kâdî İshâk. 25.

Çaşaba-i Motōn (متون)

[127.] Medrese-i Muştafâ Beg. 20.

B ā b ü ' n - N ū n^a

Çaşaba-i Nıgbōlî (نيكبولي)

[128.] Medrese-i Kâdî İvaż. - -

Çaşaba-i Nârda (نارده)

[129.] Medrese-i Süleymân Ağa. 18.

[130.] Medrese-i Fâyık Pâşâ. 18.

Çaşaba-i Nîş (نيش)

[131.] Medrese-i Muştafâ Beg ez-Za'im. 20.

a Nün : metinde «nür» şeklinde yanlış.

B ā b [ü ' l - V ā v]^b

Kaşaba-i Vîze (ویزه)

[132.] Medrese-i Sultāniye. 30.

Kaşaba-i Vārna (وارنه)

[133.] Medrese-i Hācī Sinān. 20.

B ā b ü ' l - H ā'

Kaşaba-i Hezārgırād (هزار غراد)

[134.] Medrese-i İbrāhīm Pāşā. 40.

[135.] Medrese-i Yaḥyā Pāşā. 20.

B ā b ü ' l - Y ā'

Kaşaba-i Yeñi-şehir (یکی شهر)

[136.] Medrese-i İbrāhīm Beg. 25.

[137.] Medrese-i Taş-zāde. 30.

[138.] Medrese-i Tūrḥan Beg. 25.

[139.] Medrese-i Emīr-Şāh Çelebī. 20.

Kaşaba-i Yeñice-i Vārdār (یکجه واردار)

[140.] Medrese-i Gāzī Evranos Beg. 50.

[141.] Medrese-i Mūsā Beg. 20.

[142.] Medrese-i Aḥmed Beg. 40.

Kaşaba-i Yānbölī (یانبولی)

[143.] Medrese-i Kara 'Alī Beg. 25.

Kaşaba-i Yeñi-bāzār (یکی بازار)

[144.] Medrese-i Sinān Beg. 25.

Y e k ü n - i

medāris der Rüm-ili

292

b Bu «bâb», solda tam yanlamasına yazılıdır.

III. DİZİN VE AÇIKLAMALAR

Akça-kızanluk (C/nr. 13) Bulgaristan	: 42 39 K—25 28 D, Kazanluk.
Ak-kermân (C/nr. 1) Sovyetler Birl	: 46 12 K—30 12 D, Byelgörod
Alasonya (C/nr. 15) Yunanistan	: 39 54 K—22 10 D, Elassona.
Arnavud Belgrâdı (C/nr. 12) Arnavudluk	: 40 44 K—19 59 D, Berat.
Baba-eskisi (C/nr. 25, 26) Türkiye	: 41 26 K—27 7 D, Babaeski.
Badracuk (C/nr. 35) Yunanistan	: 38 55 K—22 06 D, Neopatras.
Balyabadra (C/nr. 32) Yunanistan	: 38 14 K—21 45 D, Patrai.
Belgırad (C/nr. 28, 29) Yugoslavya	: 44 50 K—20 31 D, Beograd.
Beşiktaş (C/nr. 21-24) Türkiye	: İstanbul, Boğaziçi.
Budın (C/nr. 30, 31) Macaristan	: 47 29 K—19 5 D, Budapest.
Çatalca (C/nr. 40) Yunanistan	: 39 18 K—22 25 D, Pharsale.
Çorlu (C/nr. 41, 42) Türkiye	: 41 10 K—27 48 D, Çorlu.
Dırama (C/nr. 52) Yunanistan	: 41 10 K—24 11 D, Drama.
Dimotoka (C/nr. 45-51) Yunanistan	: 41 20 K—26 34 D, Didymotikhon.
Edrene (B/nr. 1-22) Türkiye	: 41 41 K—26 33 D, Edirne.
Egriboz (C/nr. 18) Yunanistan	: 38 26 K—23 40 D, Khalkis.
Eyyüb (A/nr. 116-122) Türkiye	: İstanbul.
Fener (C/nr. 80) Yunanistan	: 37 20 K—21 50 D, Phanari.
Filiba (C/nr. 76, 77) Bulgaristan	: 42 8 K—24 45 D, Plovdiv.
Filorina (C/nr. 81) Yunanistan	: 40 47 K—21 27 D, Phlorina.
Foça (C/nr. 78, 79) Yugoslavya	: 43 33 K—18 48 D, Foça.
Galata (C/ - -) Türkiye	: İstanbul.
Geğbüze (C/nr. 106, 107) Türkiye	: 40 48 K—29 26 D, Gebze.
Gelibolu (C/nr. 95-103) Türkiye	: 40 25 K—26 35 D, Gelibolu.
Gümülcine (C/nr. 115) Yunanistan	: 41 7 K—25 27 D, Komotini.
Hâs-köy (C/nr. 43) Bulgaristan	: 41 55 K—25 34 D, Haskovo.
Hayra-bolu (C/nr. 44) Türkiye	: 41 13 K—27 7 D, Hayrabolu.
Hezârgırâd (C/nr. 134, 135) Bulgaristan	: 43 30 K—26 32 D, Razgrad.

İnebahtı (C/nr. 14) Yunanistan	:	38	21	K—21	50	D, Naupaktos.
İpek (C/nr. 19) Yugoslavya	:	42	39	K—20	17	D, Peč.
İpsala (C/nr. 6) Türkiye	:	40	57	K—26	27	D, İpsala.
İskenderiyye-i Arnavud (C/nr. 17) Arnavutluk	:	42	5	K—19	30	D, Škodra.
İstanbul (A/nr. 1-115) Türkiye	:	41	1	K—28	58	D, İstanbul.
İştib (C/nr. 4, 5) Yugoslavya	:	41	40	K—22	8	D, Štib.
İzdin (C/nr. 10, 11) Yunanistan	:	38	55	K—22	29	D, Lamia.
Kalkan-delen (C/nr. 92) Yugoslavya	:	42	1	K—21	1	D, Tetovo.
Kara-bınar (C/nr. 84)						
Kara-ferye (C/nr. 82) Yunanistan	:	40	33	K—22	17	D, Verroia.
Karitene (C/nr. 83) Yunanistan	:	37	29	K—22	02	D, Karitaena.
Kasımpaşa (C/nr. 87-91) Türkiye	:	İstanbul.				
Kavala (C/nr. 86) Yunanistan	:	40	58	K—24	27	D, Kavalla.
Kefe (C/nr. 108-114) Sovyetler Birl	:	45	2	K—35	14	D, Feodosiya.
Kıratova (C/nr. 85) Yugoslavya	:	42	4	K—22	13	D, Kratovo.
Kırk-kavak (C/nr. 94) Türkiye	:	(41	15	K—26	47	D), Uzunköprü yakınında köy
Kili (C/nr. 104, 105) Sovyetler Birl	:	45	28	K—29	19	D, Kiliya.
Köstendil (C/nr. 117, 118) Bulgaristan	:	42	15	K—22	41	D, Kyustendil.
Kurşunlu (C/nr. 93) Yugoslavya	:	43	8	K—21	18	D, Kurşumlija.
Küçük-çekmece (C/nr. 116) Türkiye	:	41	0	K—28	59	D, Küçük- çekmece
Malgara (C/nr. 119-121) Türkiye	:	40	52	K—26	56	D, Malkara.
Manastır (C/nr. 124-126) Yugoslavya	:	41	2	K—21	20	D, Bitola.
Mângüb (C/nr. 123) Sovyetler Birl	:	44	35	K—33	35	D, Mangub.
Mostar (C/nr. 122) Yugoslavya	:	43	21	K—17	50	D, Mostar.
Moton (C/nr. 127) Yunanistan	:	36	50	K—21	43	D, Methone.
Narda (C/nr. 129, 130) Yunanistan	:	39	8	K—21	0	D, Arta.
Nigbolı (C/nr. 128) Bulgaristan	:	43	40	K—24	47	D, Nikopol.
Niş (C/nr. 131) Yugoslavya	:	43	19	K—21	53	D, Niš.
Ohri (C/nr. 16) Yugoslavya	:	41	7	K—20	49	D, Ohrid.
Pilevne (C/nr. 33, 34) Bulgaristan	:	43	25	K—24	35	D, Pleven.
Piriştine (C/nr. 27) Yugoslavya	:	42	40	K—21	11	D, Priştina.
Rados (C/nr. 54, 55) Yunanistan	:	36	25	K—28	17	D, Rhodes.

Radosçuk (C/nr. 53) Türkiye	:	40	59	K—27	30	D, Tekirdağ.
Rudnik (C/nr. 56) Yugoslavya	:	44	05	K—20	30	D, Rudnik.
Rumeli (C/nr. 1-144)						
Saray-bosna (C/nr. 61-63) Yugoslavya	:	43	54	K—18	26	D, Sarajevo.
Selânik (C/nr. 66, 67) Yunanistan	:	40	38	K—22	58	D, Thessalonike.
Semendire (C/nr. 68) Yugoslavya	:	44	39	K—20	52	D, Smederovo.
Silivri (C/nr. 60) Türkiye	:	41	2	K—28	15	D, Silivri.
Siroz (C/nr. 64, 65) Yunanistan	:	41	4	K—23	36	D, Serrai.
Sofya (C/nr. 69, 70) Bulgaristan	:	42	41	K—23	20	D, Sofia.
Tatar-bâzârı (C/nr. 37) Bulgaristan	:	42	14	K—24	18	D, Pazardjik.
Tırhala (C/nr. 38, 39) Yunanistan	:	39	34	K—21	46	D, Trikkala.
Tırnovi (C/nr. 71-75) Bulgaristan	:	43	1	K—25	41	D, Tırново.
Timür-hisârı (C/nr. 36) Yunanistan	:	41	13	K—23	28	D, Siderokastron.
Ürküb (C/nr. 20) Yugoslavya	:	43	16	K—21	34	D, Prokoplje.
Üsküb (C/nr. 7-9) Yugoslavya	:	42	0	K—21	30	D, Skoplje.
Varna (C/nr. 133) Bulgaristan	:	43	12	K—27	57	D, Varna.
Vize (C/nr. 132) Türkiye	:	41	36	K—27	47	D, Vize.
Yanbolı (C/nr. 143) Bulgaristan	:	42	27	K—26	33	D, Yambol.
Yeni-bâzâr (C/nr. 144) Yugoslavya	:	43	09	K—20	29	D, Novi Bazar.
Yenice-i Vardar (C/nr. 140-142)						
Yunanistan	:	40	46	K—22	24	D, Yiannitsa.
Yeni-şehir (C/nr. 136-139) Yunanistan	:	39	39	K—22	28	D, Larisa.
Zagra-i 'atık (C/nr. 59) Bulgaristan	:	42	23	K—25	40	D, Stara Zagora.
Zihne (C/nr. 57, 58) Yunanistan	:	41	00	K—23	40	D, Zikhna.